

Nr 12

Utlåtande i anledning av motioner om förbättring av de värnpliktigas sociala förmåner.

Andra lagutskottet har behandlat två till lagutskott hänvisade motioner, I: 789 av herr *Werner* samt II: 453 av fru *Marklund m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådan ändring av de värnpliktigas ekonomiska och sociala förmåner, att familjepeningen höjes till 15 kronor för hustru och 10 kronor till annan familjemedlem, exempelvis barn; samt att bostadsbidraget fastställs att i princip täcka hela hyresbeloppet för den inkallades familj därest den inkallade före militärtjänstgöringen var huvudsaklig familjeförsörjare».

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet, i den mån redogörelse därför inte lämnas i det följande, hänvisa till motionen II: 453.

Gällande bestämmelser

Gällande bestämmelser om familjebidrag finns i familjebidragsförordningen och familjebidragskungörelsen, båda av den 29 mars 1946. Familjebidrag utgår under tjänstgöring vid krigsmakten och civilförsvaret samt under vapenfri tjänst. Bidragsformerna är familjepening, bostadsbidrag, näringsbidrag, sjukbidrag och begravningsbidrag. Bidragen utgår i princip efter behovsprövning. De är med undantag för näringsbidragen undantagna från beskattning.

Familjepening utgår för hustru och barn men kan också utgå för föräldrar och husföreståndarinna samt undantagsvis för annan anhörig. I familjebidragsförordningen bestäms familjepeningens maximibelopp för olika kategorier familjemedlemmar. Maximibeloppen har höjts vid olika tillfällen i ungefärlig proportion till stegringen av livsmedelskostnaderna och i viss mån levnadsstandarden. På senare tid har höjningar beslutats vid 1960, 1963 och 1967 års riksdagar. Fr. o. m. den 1 juli 1967 utgör familjepeningens maximibelopp 12 kronor per dag för hustru och franskid hustru samt — om den värnpliktige inte sammanlever med hustru — för annan familjemedlem som förestår hemmet för värnpliktig med hemmavarande familjemedlem under 16 år. För annan familjemedlem utgör familjepeningens maximibelopp 6 kronor per dag.

Om den värnpliktige sammanbor med familjemedlem utgår *bostadsbidrag*. För annan värnpliktig får bostadsbidrag beviljas endast i den mån den värnpliktige eljest skulle nödgas avstå från bostad och avståendet skulle medföra betydande ekonomisk olägenhet för honom eller han skulle sakna tillgång till lämplig bostad vid utryckningen och detta förhållande skulle medföra avsevärda svårigheter för honom. Bostadsbidragets maximibelopp skall i princip motsvara den faktiska bostadskostnaden inberäknat kostnaden för uppvärmning.

Vid bestämmandet av familjepenning och bostadsbidrag utgår man från vad som maximalt kan tilldelas den värnpliktige och reducerar detta belopp på visst sätt med hänsyn till den värnpliktiges och familjemedlemmarnas inkomster. Då det gäller familjepenning och bostadsbidrag för hustru, med vilken den värnpliktige sammanlever, samt för barn och adoptivbarn under 16 år, som står under hans vårdnad, tillämpas s. k. *normerad behovsprövning*. Bestämmelser härom finns i 14 § familjebidragsskuldörelsen. De innebär i huvudsak följande. Den inkomst från civil anställning, som den tjänstgöringsskyldige får behålla under tjänstgöringen, skall dras av från familjebidraget i den mån den överstiger en fjärdedel av den normala inkomsten. Har hustrun arbetsinkomst är en fjärdedel av inkomsten, dock minst 500 kronor per månad, avdragsfritt belopp, medan överskjutande del med hälften dras av från familjebidraget. Har den tjänstgöringsskyldige eller familjemedlem, för vilken bidrag kan utgå, inkomst av kapital, skall hänsyn inte tas till sådan inkomst annat än i den mån inkomsten överstiger 300 kronor för månad; överskjutande del dras av med hela sitt belopp. Minderårigt barns inkomst liksom vissa andra inkomster kan även påverka familjebidragets storlek enligt anvisningar som försvarets civilförvaltning utfärdar. — Vid bestämmande av familjepenning och bostadsbidrag i övriga fall skall s. k. *fri behovsprövning* tillämpas. Vid denna prövning kan reglerna för den normerade behovsprövningen tjäna till ledning. Familjemedlemmarnas inkomster skall dock inte inverka enligt samma matematiska regler utan mer efter vad som med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet får anses skäligt. Den fria behovsprövningen får enligt anvisningar som utgivits av försvarets civilförvaltning inte leda till ett bättre bidragsresultat än om normerad behovsprövning tillämpats.

1968 års riksdag

Vid 1968 års riksdag framställdes i motionen II:607 samma yrkanden som nu behandlas.

Andra lagutskottet avstyrkte motionen i sitt utlåtande nr 33 med följande motivering:

Utskottet vill till en början framhålla, att avsikten med familjebidraget inte är att kompensera för det inkomstbortfall som den värnpliktige i regel får vidkännas i samband med militärtjänstgöring. Målsättningen är i stället

att garantera skäligt uppehälle åt anhörig, som för sin försörjning är beroende av den värnpliktige. Denna begränsning i målsättningen har föranlett reglerna om maximibidrag och behovsprövning i familjbidragsförfattningarna. Utformningen av dessa bestämmelser överensstämmer enligt utskottets uppfattning i allt väsentligt med de syften reglerna är avsedda att tjäna. Utskottet vill emellertid betona vikten av att bestämmelserna förlöpande blir föremål för översyn under beaktande av främst förändringar i levnadskostnaderna.

Familjepennningens maximibelopp har vid olika tillfällen höjts under åberopande av livsmedelskostnadernas stegring och den förbättrade levnadsstandard. Den senaste höjningen, som innebar en uppräknings av de år 1963 bestämda maximibeloppen med cirka 30 procent, skedde genom beslut av fjolårets riksdag och trädde i kraft den 1 juli 1967. Med hänsyn till att familjepenningsförmånen sålunda nyligen förbättrats och då det tillgängliga ekonomiska utrymmet för ytterligare kostnadskrävande förbättringar för närvarande torde vara litet finner utskottet ej skäl biträda yrkandet om att maximibeloppen nu skall höjas.

Utskottet kan inte heller biträda motionärernas yrkande rörande bostadsbidraget. En generell regel av innehåll att bostadsbidraget alltid skall täcka hela hyresbeloppet för den inkallades familjebostad är inte förenligt med principerna i familjbidragssystemet.

Riksdagen godkände utskottets förslag.

Utskottet

I syfte att trygga försörjningen för den värnpliktiges familj lämnas familjbidrag under tjänstgöring vid krigsmakten och civilförsvaret samt under vapenfri tjänst. Familjbidrag utgår bl. a. i form av familjepennning och bostadsbidrag. Familjepennning kan maximalt uppgå till 12 kronor per dag för hustru och därmed i författningarna jämställd person samt 6 kronor per dag för annan familjemedlem. Bostadsbidraget är maximerat till ett belopp som motsvarar den faktiska bostadskostnaden inberäknat kostnaden för uppvärmning. Förmånerna reduceras efter särskilda behovsprövningsregler med hänsyn till den värnpliktiges och hans familjemedlemmars inkomster under den tid värnpliktstjänstgöringen pågår. Bl. a. skall hälften av hustruns inkomst — till den del den överstiger en fjärdedel av inkomsten, dock minst 500 kronor — dras av på familjbidraget.

I förevarande motioner yrkas att familjepennningen skall räknas upp till 15 kronor för hustru och 10 kronor för annan familjemedlem samt att bostadsbidrag i princip skall täcka hela hyresbeloppet för familjebostad. I fråga om bostadsbidraget kritiserar motionärerna framför allt att bidraget enligt nuvarande regler reduceras även i sådana fall där hustrun har en förhållandevis låg inkomst.

Motionsyrkanden av samma slag som de nu behandlade avslogs av riksdagen föregående år. Riksdagen framhöll att avsikten med familjbidraget inte var att kompensera det inkomstbortfall som den värnpliktige i regel

fick vidkännas i samband med militärtjänstgöring. Bidraget skulle i stället garantera skäligt uppehälle åt anhörig som för sin försörjning var beroende av den värnpliktige. En generell regel att bostadsbidrag alltid skulle täcka hela hyresbeloppet för den inkallades familjebostad var enligt riksdagen inte förenlig med denna målsättning. Riksdagen underströk å andra sidan vikten av att familjebidragen anpassades efter förändringar i levnadskostnaderna. Eftersom en sådan anpassning skett så sent som den 1 juli 1967 och då det tillgängliga ekonomiska utrymmet för ytterligare kostnadskrävande förbättringar var litet, fann riksdagen inte skäl biträda yrkandet om att familjepenningens belopp skulle höjas.

Efter riksdagens behandling föregående år har inte förekommit något som ger anledning till ett ändrat ställningstagande beträffande principerna för familjebidragssystemet. Inte heller har det efter den senast genomförda förbättringen av familjebidragsförmånerna skett en sådan ökning av levnadskostnaderna, som enligt hittillsvarande praxis har ansetts motivera en uppräkning av förmånerna. Utskottet avstyrker med hänsyn härtill bifall till motionerna och får således hemställa,

att motionerna I: 789 och II: 453 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 4 mars 1969

På andra lagutskottets vägnar:

RUTH HAMRIN-THORELL

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: fru Hamrin-Thorell (fp), herrar Lars Larsson (s), Dahlberg (s), Ivar Andersson (s), Axelson (fp) och Blomquist (m);

från a n d r a kammaren: herr Lundberg (s), fröken Wetterström (m), fröken Sandell (s), herr Svensson i Kungälv (s), fru Sigurdsen (s), fru Nilsson (cp), fru Håvik (s) och herr Romanus (fp).